

Briuselis, 2013 05 29
COM(2013) 364 final

Rekomendacija

TARYBOS REKOMENDACIJA

**dėl 2013 m. Latvijos nacionalinės reformų programos
su Tarybos nuomone dėl 2012–2016 m. Latvijos konvergencijos programos**

{SWD(2013) 364 final}

Rekomendacija

TARYBOS REKOMENDACIJA

dėl 2013 m. Latvijos nacionalinės reformų programos

su Tarybos nuomone dėl 2012–2016 m. Latvijos konvergencijos programos

EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdama į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač į jos 121 straipsnio 2 dalį ir 148 straipsnio 4 dalį,

atsižvelgdama į 1997 m. liepos 7 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1466/97 dėl biudžeto būklės priežiūros stiprinimo ir ekonominės politikos priežiūros bei koordinavimo¹, ypač į jo 9 straipsnio 2 dalį,

atsižvelgdama į Europos Komisijos rekomendaciją²,

atsižvelgdama į Europos Parlamento rezoliucijas³,

atsižvelgdama į Europos Vadovų Tarybos išvadas,

atsižvelgdama į Užimtumo komiteto nuomonę,

pasikonsultavusi su Ekonomikos ir finansų komitetu,

kadangi:

- (1) 2010 m. kovo 26 d. Europos Vadovų Taryba pritarė Komisijos pasiūlymui įgyvendinti naują augimo ir darbo vietų kūrimo strategiją „Europa 2020“, grindžiamą geresniu ekonominės politikos koordinavimu, ir daugiausia dėmesio skirti toms svarbioms sritims, kuriose reikia imtis veiksmų, kad būtų stiprinamas Europos tvaraus augimo ir konkurencingumo potencialas;
- (2) 2010 m. liepos 13 d., remdamasi Komisijos pasiūlymais, Taryba priėmė rekomendaciją dėl valstybių narių ir Sąjungos bendrųjų ekonominės politikos gairių (2010–2014 m.), o 2010 m. spalio 21 d. – sprendimą dėl valstybių narių užimtumo politikos gairių⁴, kurios kartu sudaro integruotas gaires. Į šias integruotas gaires valstybių narių paprašyta atsižvelgti formuojant nacionalinę ekonominę ir užimtumo politiką;
- (3) 2012 m. birželio 29 d. valstybių ar vyriausybių vadovai nusprendė priimti Susitarimą dėl ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo, kuriuo nustatė nuoseklią nacionalinių, ES ir euro zonos veiksmų, naudojant visus galimus svertus, priemones ir politikos strategijas, sistemą. Jie nutarė, kokių veiksmų reikėtų imtis valstybių narių lygmeniu,

¹ OL L 209, 1997 8 2, p. 1.

² COM(2013) 364 *final*.

³ P7_TA(2013) 0052 ir P7_TA(2013) 0053.

⁴ 2013 m. balandžio 22 d. Tarybos sprendimas 2013/208/ES.

visų pirma išreikšdami tvirtą įsipareigojimą siekti strategijos „Europa 2020“ tikslų ir įgyvendinti konkrečioms šalims skirtas rekomendacijas;

- (4) 2012 m. liepos 6 d. Taryba priėmė rekomendaciją dėl Latvijos 2012 m. nacionalinės reformų programos ir nuomonę dėl atnaujintos 2011–2015 m. Latvijos konvergencijos programos;
- (5) 2012 m. lapkričio 28 d. Komisija priėmė metinę augimo apžvalgą⁵, kuria pradedamas 2013 m. Europos ekonominės politikos koordinavimo semestras. Be to, 2012 m. lapkričio 28 d. Komisija pagal Reglamentą (ES) Nr. 1176/2011 priėmė Įspėjimo mechanizmo ataskaitą⁶, kurioje nenurodė, kad Latvija yra viena iš valstybių narių, dėl kurios reikės parengti nuodugnią apžvalgą;
- (6) 2013 m. kovo 14 d. Europos Vadovų Taryba patvirtino prioritetus, kuriais turi būti užtikrintas finansinis stabilumas, fiskalinis konsolidavimas ir ekonomikos augimo skatinimo veiksmai. Ji pabrėžė, kad reikia vykdyti diferencijuotą, ekonomikos augimą skatinantį fiskalinį konsolidavimą, atkurti įprastas skolinimo ekonomikai sąlygas, skatinti ekonomikos augimą ir konkurencingumą, spręsti nedarbo problemą, šalinti socialines krizės pasekmes ir modernizuoti viešąjį administravimą;
- (7) 2013 m. balandžio 29 d. Latvija pateikė 2013 m. atnaujintą 2012–2016 m. konvergencijos programą, o 2013 m. gegužės 2 d. – 2013 m. nacionalinę reformų programą. Siekiant atsižvelgti į abiejų programų sąsają, jos vertintos vienu metu;
- (8) remdamasi 2013 m. konvergencijos programos vertinimu pagal Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1466/97, Taryba mano, kad makroekonominis scenarijus, kuriuo grindžiamos programoje pateiktos biudžeto projekcijos, yra tikėtinas. Tikimasi, kad programos laikotarpiu ekonomikos augimas šiek tiek sulėtės iki maždaug 4 % per metus, o kainų kilimas, remiantis prognozėmis, ir toliau bus nuosaikus. 2012 m. valdžios sektoriaus deficitas sumažėjo tiek, kad yra gerokai mažesnis negu 3 % BVP, be to, tais pačiais metais, daug anksčiau, nei numatyta ankstesnėje programoje, pasiektas vidutinės trukmės laikotarpio tikslas. Programoje patvirtinamas ankstesnis vidutinės trukmės laikotarpio tikslas (-0,5 % BVP), kuris deramai atitinka pakto tikslus. Programoje numatytos biudžeto strategijos tikslas – palaikyti struktūrinę biudžeto būklę, grindžiamą vidutinės trukmės laikotarpio tikslu, leidžiant nukrypti tik dėl laipsniškai didėjančio sisteminės pensijų reformos poveikio; 2013, 2015 ir 2016 m. įgyvendinant šią reformą bus laipsniškai didinama socialinio draudimo įmokų dalis, pervedama į privatų pensijų fondą. Tačiau iš bendro vertinimo, kurio pagrindas – perskaičiuotas struktūrinis balansas, įskaitant išlaidų atėmus diskrecines priemones analizę, matyti, kad struktūrinis balansas nuo vidutinės trukmės laikotarpio tikslo 2013 m. nukryps 1 proc. punktu BVP, t. y. gerokai daugiau, nei numatyta dėl laipsniškai didėjančio sisteminės pensijų reformos poveikio, o 2014 m. – dar 0,2 proc. punkto BVP. Programos laikotarpiu valstybės skola išliks gerokai mažesnė už 60 %: ji augs nuo 40,7 % BVP 2012 m. iki 44,5 % BVP 2013 m., nes vyriausybė kaups turtą skolai grąžinti, o nuo 2014 m. pradėjus skolą grąžinti mažės ir programos pabaigoje bus 34,6 %. 2013 m. sausio mėn. Latvijos Parlamentas patvirtino fiskalinės drausmės įstatymą, kuris įsigaliojo 2013 m. kovo mėn. Jei naujasis įstatymas bus įgyvendinamas veiksmingai, jis gerokai sustiprins Latvijos fiskalinę sistemą, nes pagal jį bus nustatytas veiksmingas mechanizmas išlaidų augimui riboti ekonomikos augimo metais ir taisyklėmis grindžiamo daugiamečio biudžeto planavimo pagrindai;

⁵ COM(2012) 750 *final*.

⁶ COM(2012) 751 *final*.

- (9) Latvija sumažino darbo jėgai taikomus mokesčius, be to, 2014 ir 2015 m. planuoja imtis tolesnių veiksmų šioje srityje. Tačiau mažai uždirbantiems darbuotojams būdingas mokesčių pleištas yra vis dar didžiausias Europos Sąjungoje, todėl siekiant skatinti žemos kvalifikacijos asmenų užimtumą būtina atitinkamai koreguoti mokesčių politiką. Be to, struktūrinį balansą turėtų pagerinti darbo jėgai taikomų mokesčių keitimas periodiniais turto mokesčiais bei gamtinių ir kitų išteklių naudojimo mokesčiais. Aplinkos mokesčiai dar gana mažai išplėtoti ir daugiausiai apima degalų mokesčius, tuo tarpu kitų energijos šaltinių, taršos ir gamtinių išteklių naudojimo mokesčiai nesiekia ES vidurkio. Labiau išplėsta mokesčių bazė, į ją įtraukus kitus aplinkos mokesčius, padėtų siekti aplinkosaugos tikslų. Vyriausybė suaktyvino kovos su neoficialia ekonomika veiksmus ir šią kovą reikėtų tęsti;
- (10) nors struktūrinis koregavimas po krizės yra sėkmingas, remiantis didelio ekonomikos suklestėjimo ir nuosmukio ciklo metu įgyta patirtimi ateityje taikant tinkamą mikrolygio ir makrolygio rizikos ribojimo politiką reikėtų stebėti kredito augimą ir bankų finansavimo bazės, susijusios su indėlių srautais iš užsienio, stabilumą;
- (11) Latvija ėmėsi keleto veiksmų, kuriais siekiama spręsti ilgalaikio nedarbo ir jaunimo nedarbo problemas. 2013 m., palyginti su 2012 m., padidintas aktyvios darbo rinkos politikos finansavimas ir taikymo sritis, įgyvendinamos naujos priemonės, įskaitant bedarbių profilio nustatymą ir geresnę darbo paieškos pagalbą. Vis dėlto tiek ilgalaikio nedarbo, tiek jaunimo nedarbo rodikliai dar vis aukšti, bedarbių ir pašalpų gavėjų aktyvumo skatinimas menkas, o galimybės pasinaudoti socialinėmis paslaugomis prastos. Susirūpinimą kelia tai, kad darbo jėgos profesinis rengimas ir mokymas neužtikrina pakankamai kokybiškų įgūdžių įgijimo, o kokybiško mokymosi darbo vietoje galimybės yra ribotos. Būtina nustatyti visapusiškas profesinio orientavimo paslaugas ir toliau įgyvendinti profesinio rengimo ir mokymo reformas, įskaitant mokymosi darbo vietoje ir gamybinės praktikos kokybės ir galimybių gerinimą;
- (12) didelei daliai Latvijos gyventojų (40 %), ypač vaikams (43,6 %), kyla skurdo arba socialinės atskirties rizika. Apskritai, palyginti su 2012 m., skurdo rizikos lygis šiek tiek pakilo, tad galima daryti išvadą, kad ekonomikos augimas ne visada savaime mažina skurdą ir yra būtinos į šią problemą orientuotos strategijos. Latvija ėmėsi keleto veiksmų, kuriais siekia spręsti bedarbių ir vaikų skurdo problemą. Tačiau imtasi mažiau tiesioginių veiksmų sprendžiant socialinės paramos sistemos problemas, visų pirma susijusias su skaidrumu, išmokų pakankamumu ir prieinamumu, ir nepakankamai pašalpų gavėjų aktyvumo skatinimo priemonių. Dėl fiskalinių galimybių trūkumo Latvijai teko sumažinti garantuotų minimalių pajamų (GMP) dydį ir panaikinti valstybės finansuojamą GMP išmoką. Greičiausiai dėl šių sprendimų ypač didelis skurdas gilės, dabartinė nelygybė naudojantis socialine parama savivaldybėse didės, o centrinės valdžios paskatos investuoti į socialinės paramos politikos rengimą ir kontrolę mažės. Kad būtų išvengta padėties blogėjimo, svarbu stebėti šių sprendimų poveikį;
- (13) Latvija pasiūlė ambicingą reformą, kuri, galima manyti, padarys didelį teigiamą poveikį šalies aukštojo mokslo sistemos kokybei. Vykdam planuojamą reformą numatyta pertvarkyti akreditavimo procesą, atskirti universitetų akademines ir administravimo funkcijas, sukurti naują finansavimo modelį ir jungti aukštojo mokslo įstaigas. Vis dėlto šie planai dar tik pradedami įgyvendinti ir siekiant numatytų teigiamų rezultatų privalo būti vykdomi tinkamai. Be to, 2013 m. bus atliktas mokslo įstaigų ir jų plėtros strategijų veiksmingumo vertinimas. Remiant aktyvėjančią inovacijų veiklą Latvijoje, šio svarbaus vertinimo rezultatais turėtų būti grindžiama būsima mokslo įstaigų reforma ir finansavimas;

- (14) Latvija pasiūlė politinių priemonių, kuriomis pagrindiniuose ekonomikos sektoriuose siekiama taupyti energiją. Planuojama, kad ateinančiu metu daugiau kaip 70 % sutaupytos energijos teks pastatų sektoriui. Vis dėlto gyvenamųjų namų apšildinimo projektai įgyvendinami lėtai, o užbaigtų projektų skaičius, palyginti su pastatų kiekiu, labai nedidelis, todėl energijos nuostoliai dideli. Efektyvumo didinimo potencialas šioje srityje yra labai didelis, nes Latvijos namų ūkių energijos vartojimo intensyvumas 2010 m. buvo didžiausias Europos Sąjungoje. 2012 m. Latvija padarė pažangą atverdama savo elektros energijos rinką konkurencijai ir dalyvavimui regioninėse rinkose. Verslo sektoriuje visiškai įteisintos tiesioginės sutartys su elektros energijos tiekėjais, savanoriškai jas gali pasirašyti ir namų ūkiai. 2013 m. birželio mėn. Latvija planuoja prisijungti prie elektros energijos biržos „Nord Pool Spot“. Tačiau nieko nenuveikta siekiant atverti gamtinių dujų rinką, čia ir toliau dominuoja vienas tiekėjas. Be to, valdžios institucijoms teks sunkiai derėtis dėl dujų saugyklos, kuri labai svarbi tinkamam regioninės dujų rinkos veikimui, nuosavybės ir valdymo;
- (15) Latvijos teismų sistemai būdingas civilinės teisės sistemos neefektyvumas. Šią sistemą veikia keletas nepalankių veiksnių, kaip antai ilgai trunkantis civilinių ir komercinių bylų nagrinėjimo pirmosios instancijos teismuose procesas ir lėta sprendimų priėmimo eiga, lemianti neišspręstų teismo bylų kaupimąsi. Ypač ilgai trunka nemokumo procedūros. Be to, daugelis bylų pirmosios instancijos teismuose neišsprendžiamos, todėl stringa visų lygmenų iki Aukščiausiojo Teismo darbas. Neseniai imtasi teigiamų veiksmų sistemos efektyvumui ir kokybei gerinti, tačiau jų poveikį vertinti dar per anksti. Ypač svarbu skirti pakankamai dėmesio teisminių institucijų žmogiškųjų išteklių valdymo politikai. Teisminių institucijų kokybę galėtų pagerinti aktyvesnis Teisėjų tarybos dalyvavimas, vadovaujamų pareigų funkcijų teisminėse institucijose persvarstymas ir aktyvesnis teisėjų mokymas. 2012 m. pabaigoje pasiūlyti nemokumo įstatymo pakeitimai. Vis dėlto pakeitimų taikymo sritis ribota ir jais šio įstatymo trūkumai visapusiškai nepanaikinami. Pavyzdžiui, nustatyta spręstinių problemų, susijusių su praktiniu įstatymo įgyvendinimu, visų pirma praktikuojančių nemokumo specialistų funkcijomis, jų pareigomis teisėjų ir veiksmingo turto likvidavimo atžvilgiais, taip pat su fizinių asmenų bankrotu;
- (16) atsižvelgdama į Europos semestrą, Komisija atliko išsamią Latvijos ekonominės politikos analizę. Ji įvertino konvergencijos programą ir nacionalinę reformų programą. Komisija įvertino ne tik jų svarbą tvariai fiskalinei ir socialinei bei ekonominei Latvijos politikai, bet ir tai, kaip laikomasi ES taisyklių ir gairių, nes ES priemonėmis prisidedant prie būsimų nacionalinių sprendimų būtina stiprinti bendrą Europos Sąjungos ekonomikos valdymą. Jos rekomendacijos atsižvelgiant į Europos semestrą pateiktos toliau išdėstytose 1–6 rekomendacijose;
- (17) atsižvelgdama į šį vertinimą, Taryba išnagrinėjo Latvijos konvergencijos programą ir savo nuomonę⁷ visų pirma pateikė toliau išdėstytoje 1 rekomendacijoje,

REKOMENDUOJA Latvijai 2013–2014 m. imtis šių veiksmų:

1. Stiprinti biudžeto strategiją siekiant užtikrinti, kad vienintelė priežastis nukrypti nuo vidutinės trukmės laikotarpio tikslo būtų laipsniškai didėjantis sisteminės pensijų reformos poveikis. Laikantis šios strategijos mažinti mažas pajamas uždirbantiems asmenims taikomus mokesčius, keičiant juos akcizo, periodiniais turto ir (arba) aplinkos mokesčiais. Toliau dėti pastangas gerinant mokesčių prievolių vykdymą ir kovoti su šešėline ekonomika. Toliau stiprinti fiskalinę sistemą veiksmingai įgyvendinant fiskalinės drausmės įstatymą ir daugiametį biudžeto planavimą.

⁷ Pagal Tarybos reglamento (EB) Nr. 1466/97 9 straipsnio 2 dalį.

2. Spręsti ilgalaikio nedarbo ir jaunimo nedarbo problemas gerinant aktyvios darbo rinkos politikos ir tikslinių socialinių paslaugų prieinamumą ir veiksmingumą. Didinti jaunuolių galimybes įsidarbinti, pavyzdžiui, vykdant Jaunimo garantijų iniciatyvą, nustatyti visapusiškas profesinio orientavimo paslaugas, įgyvendinti profesinio rengimo ir mokymo reformas ir gerinti gamybinės praktikos kokybę ir galimybes.
3. Spręsti didelio skurdo problemą pertvarkant socialinės paramos sistemą, kad ja būtų lengviau naudotis, didinant išmokų pakankamumą ir tobulinant pašalpų gavėjams skirtas aktyvumo skatinimo priemones. Stiprinti įgyvendinimo mechanizmus, kad vaikų skurdas būtų veiksmingai mažinamas.
4. Įgyvendinti planuotas aukštojo mokslo reformas, visų pirma nustatant finansavimo pagal kokybę modelį, pertvarkant akreditavimo sistemą, sujungiant mokslo įstaigas ir skatinant internacionalizavimą. Imtis papildomų priemonių mokslinių tyrimų įstaigoms modernizuoti atsižvelgus į vykdomo nepriklausomo vertinimo išvadas.
5. Toliau didinti energijos vartojimo efektyvumą, ypač gyvenamuosiuose pastatuose ir centralizuoto šildymo tinkluose, teikti paskatas mažinti išlaidas energijai ir skatinti naudoti efektyviai energiją naudojančius produktus. Gerinti jungtis su ES energijos tinklais ir imtis veiksmų gamtinių dujų rinkai liberalizuoti, taip pat nustatant aiškias taisykles, taikomas trečiųjų šalių prieigai prie saugyklų.
6. Užbaigti planuojamas reformas, kad būtų pagerintas teisminių institucijų efektyvumas ir kokybė, sumažintas susikaupusių neišspręstų bylų skaičius ir sutrumpinta bylų, įskaitant nemokumo bylas, nagrinėjimo trukmė. Nustatyti visapusišką žmogiškųjų išteklių politiką, imtis veiksmų tarpininkavimo įstatymams įgyvendinti ir arbitražo teismų sistemai supaprastinti.

Priimta Briuselyje

*Tarybos vardu
Pirmininkas*